

SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA PO ROCE 2020 – KONCEPCE IFOAM EU

SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA (SZP), KTERÁ VZNIKLA V ROCE 1962, JE JEDNOU Z NEJSTARŠÍCH POLITIK EVROPSKÉ UNIE. PŘESTO – NEBO PRÁVĚ PROTO – BÝVÁ ČASTÝM TERČEM KRITIKY, MIMO JINÉ KVŮLI SVÉ SETRVALÉ ORIENTACI NA EKONOMICKÉ CÍLE A NEDOSTATEČNÉMU ZAČLENĚNÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH ZÁJMŮ VČETNĚ POBÍDEK NA POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH STATKŮ. Z TOHOTO DŮVODU PŘICHÁZÍ IFOAM EU S NOVOU KONCEPCÍ SZP PRO PROGRAMOVÉ OBDOBÍ PO ROCE 2020.

SZP – včera, dnes a zítra

Kořeny Společné zemědělské politiky sahají do padesátých let dvacátého století. Země západní Evropy se tehdy snažily vyrovnat s následky druhé světové války, kdy bylo zemědělství z větší části ochromeno a lidé strádali nedostatkem potravin. SZP byla definována jako společná politika, jejímž cílem je poskytnout občanům EU cenově dostupné potraviny a zajistit zemědělcům přiměřenou životní úroveň. Již koncem 60. let však začínalo být zřejmé, že SZP nefunguje tak, jak by měla. Začala se objevovat nadprodukce, podpůrný cenový systém se ukázal být iracionální. SZP byla založena na principu intervenčních nákupů zemědělských produktů při poklesu tržních cen pod dohodnutou úroveň, dále bylo v 70. letech zavedeno zdanění dovozu a naopak dotování vývozu vlastních zemědělských výrobků. Protekcionistická opatření přinesla vysokou nadprodukcí, protesty zahraničních producentů a rozpočtový kolaps, kdy SZP spotřebo-

vávala až 70 % celkového rozpočtu EU. V důsledku toho si SZP prošla řadou reforem, zásadními v roce 1992 (McSharryho reforma), 2003 (Fischlerova reforma) a 2013 s cílem přizpůsobit zemědělskou politiku měnícímu se světu.

zvanějším potravinovém systému tlačí zemědělce směrem k maximalizaci tržní produkci a chybí dostatečná ekonomická motivace poskytovat veřejné statky, které jsou však pro společnost stejně důležité. Tržní systém v adekvátním

škodlivých zemědělských aktivit, tak Pilíře 2 skrze poskytování pobídek pro environmentálně prospěšné veřejné služby v rámci Programu rozvoje venkova. Celkově ovšem reforma vedla k mnoha kontroverzním výjimkám pro povinná opatření a k redukci ve financování dobrovolných opatření, která jsou obvykle ambicióznější. Přes určitý posun SZP udržitelnějším směrem zůstává primárním tématem konkurenceschopnost a mezinárodní obchod. Zhruba 70 až 80 % rozpočtu SZP je použito na přímé platby na plochu, důsledkem jsou rostoucí ceny půdy a další intenzifikace. Pouhých 20 až 30 % celkového rozpočtu SZP je zacíleno na opatření k ochraně životního prostředí a klimatu, z toho necelá 2 % jdou na podporu systémů ekologického zemědělství.

Rozvoj udržitelnějších potravinových a zemědělských systémů tedy evidentně dosud není hlavním cílem SZP a její příští reforma směřovaná k roku 2020

IFOAM JE MEZINÁRODNÍ FEDERACE HNUTÍ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A JEJÍM CÍLEM JE CELOSVĚTOVÝ ROZVOJ ŠETRNÉHO HOSPODAŘENÍ

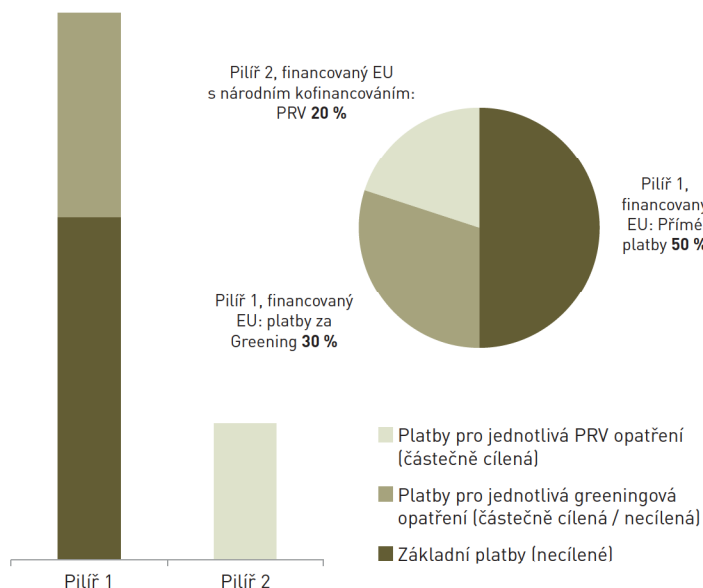
Dnešní pohled na zemědělství se naštěstí mění. Uznávána je jeho duální funkce – produkce zemědělských surovin (tj. soukromých statků pro trh) a zajištění veřejných statků pro společnost (např. úrodnost půdy, biodiverzita, správná péče o zvířata). Zemědělství je při produkci obou těchto statků vysoce závislé na životním prostředí a přírodních zdrojích, z logických důvodů je tedy důležité o ně správně pečovat. Bohužel silné konkurenční tlaky ve stále globali-

ceňování veřejných statků jednoznačně selhává, proto by tuto roli měla zastoupit politika.

Již reforma SZP z roku 2013, uplatněná na programové období 2014–2020, se snažila o větší začlenění environmentálních zájmů do SZP pod heslem „veřejné prostředky pro veřejné statky“. Za tímto účelem bylo využito jak Pilíře 1 skrze zajištění udržitelného způsobu hospodaření s vyloučením environmentálně

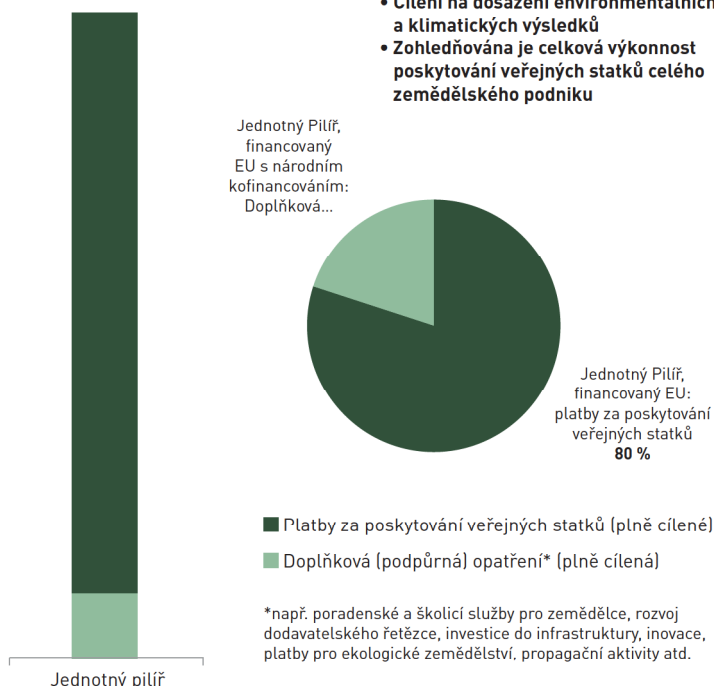
Aktuální výdaje SZP

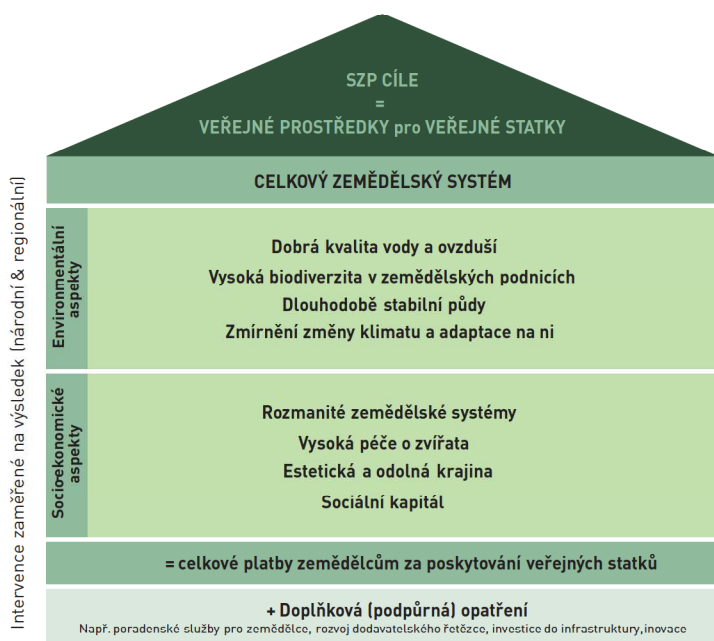
- 2 pilíře, 2 rozpočty
- Hodnota veřejných statků není brána v úvahu
- Většina výdajů není cílená
- Celková výkonnost celé farmy není zohledněna

Nové výdaje SZP

- 1 pilíř, 1 rozpočet
- Hodnota veřejných statků je hlavní součástí
- Cílení na dosažení environmentálních a klimatických výsledků
- Zohledňována je celková výkonnost poskytování veřejných statků celého zemědělského podniku

nabízí obrovskou příležitost výrazněji stimulovat zemědělce k poskytování environmentálních i jiných sociálních služeb. Takový přístup by měl umožnit vyrovnání příjmů, které zemědělským podnikům plynou za prodej soukromých statků na trhu a za poskytování veřejných statků pro společnost. Do popředí veřejných debat o budoucnosti SZP se ve větší míře dostává i faktor udržitelnosti. Opomenutí hlediska udržitelnosti oslabuje SZP v oblasti řešení nových výzev, kterým zemědělsko-potravinářský sektor čelí, ať už se jedná o zajištění kvalitních a bezpečných potravin, rozvoj venkova, či ochranu životního prostředí včetně klimatu.

Jiná vize Společné zemědělské politiky

Snahou IFOAM EU – Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství Evropské unie – je navrhnout nový model plateb, který by posílil environmentální, sociální a ekonomickou výkonnost zemědělsko-potravinářského sektoru a začlenil hledisko udržitelnosti mezi priority SZP. Pokud 40 % rozpočtu EU připadá na SZP, pak rozhodování o tom, které zemědělské systémy a postupy budou podpořeny, přímo ovlivňuje formu potravinového systému, který v EU máme. IFOAM EU proto vyzývá k uplatnění nové koncepce SZP, která je schopna posunout zemědělství směrem k udržitelnosti a je založena zejména na:

- platbách za poskytování veřejných statků, jež motivují a odměňují zemědělce, kteří realizují řadu environmentálních a socioekonomických služeb na úrovni podniku (100% financování z rozpočtu EU),
- doplňkových opatřeních zahrnujících podporu poradenských služeb pro zemědělce, rozvoj dodavatelského řetězce, investice do infrastruktury,

inovace, platby pro ekologické zemědělství, propagační aktivity a podobné (spolufinancování na národní úrovni),

- jednopilířové strukturu SZP s jedním rozpočtem, orientované plně na podporu agroekologických výsledků – platby za poskytování veřejných statků by tvořily 80 % rozpočtu a podpůrná opatření zbývajících 20 % rozpočtu.

IFOAM EU navrhuje postupnou změnu SZP s cílem zavést princip veřejných prostředků pro veřejné statky plně od roku 2034. Znamenalo by to zásadní změnu ve struktuře výdajů SZP, a to sloučení dvou pilířů v jeden, přičemž 80 % rozpočtu připadne na environmentální a socioekonomické služby poskytované na úrovni zemědělských podniků a zbylých 20 % je určeno na doplňková opatření (viz obrázek).

Celý text Koncepce IFOAM EU pod názvem „SZP pro zdravé farmy, zdravé lidi a zdravou planetu“ s podtitulem Veřejné prostředky pro veřejné statky z ledna 2017 je v originále ke stažení na: www.ifoam-eu.org/sites/default/files/ifoameu_policy_cap_post_2020_vision_paper_201701.pdf a jeho český překlad zpracovaný ČTPEZ najdete zde: <http://www.ctpez.cz/cz/clanky/smerem-k-novemu-modelu-plateb-za-verejne-statky-pro-odmenovani-zemedelcu-v-ramci-szp-po-roce-2020>.

Jak zefektivnit SZP při poskytování veřejných statků

Z analýz vyplývá, že stávající opatření Pilíře 1 i 2 určená na podporu poskytování většího objemu veřejných statků společností nejsou ani účinná, ani efektivní. Stávající rámec SZP má odlišné a často nekompatibilní mechanismy, které mohou demotivovat zemědělce či-

nit udržitelná rozhodnutí v oblasti řízení zemědělských podniků. Různé politické cíle v rámci Pilíře 1 i 2 si často vzájemně konkurují a brzdí tak proces přechodu EU k udržitelnějším zemědělsko-potravinovým systémům. Proto je doporučeno sloučení dvou pilířů v jeden.

Poskytování veřejných statků lze podpořit řadou různých politických opatření, například nařízeními, zdaněním nežádoucích efektů, aukčními opatřeními či opatřeními, která zvyšují investice do vzdělávání, výzkumu a poradenských služeb. Z rozborů však vyplývá, že nejlepším řešením pro takový druh podpory jsou cílené oddělené platby. Prostředkem mohou být agroenvironmentální opatření (AEO), která však budou nově zaměřena „na výsledek“ namísto stávajícího zaměření „na činnost“, umožní zohlednit různorodé kontexty venkovských prostředí napříč EU, jejich součástí bude funkční poradenský systém a budou konzistentní se změnami dalších politických opatření. Výhodou AEO zaměřených „na výsledek“ je, že přímo spojují poskytování plateb s environmentálním výsledkem, propojují výši plateb s odpovídajícím environmentálním výsledkem, mohou být aplikována konkrétně na podmínky v dané lokalitě a umožňují zemědělcům rozhodovat se, jak co nejlépe dosáhnout

žádoucího výsledku. Jejich nevýhodou jsou zatím vysoké transakční náklady. K většímu efektu AEO je doporučeno kombinovat cílená opatření s celofaremními přístupy zaměřenými na více cílů, jako je ekologické zemědělství.

Další zvýšení efektivity a přijatelnosti zemědělské politiky pro zemědělce a společnost přinese začlenění hodnocení udržitelnosti zemědělství a potravinových systémů do SZP a pro stanovení plateb zemědělským podnikům. Zemědělci by pak byli placeni na základě výsledků, kterých dosáhli při plnění různých politických cílů zaměřených na udržitelnost. Takový přístup by zemědělcům přinesl větší flexibilitu a inovativnost. Zemědělci by se mohli svobodně rozhodovat o celkovém portfoliu zemědělských komodit a společenských služeb, které chtějí poskytovat pro trh nebo pro společnost.

Zpracovala Andrea Hrabalová pro Českou technologickou platformu pro ekologické zemědělství

BIOAKCE 2018

Největší světový veletrh biopotravin 29. BIOFACH proběhl

14.–17. února 2018 v německém Norimberku za účasti přes 3 000 vystavovatelů. Díky podpoře Ministerstva zemědělství se pravidelně prezentuje také Česká republika, letos s rekordní účastí 31 vystavovatelů.

Národní přehlídka domácích producentů – to je veletrh Bio styl v rámci jarního Festivalu Evolution, který se bude konat v Praze v Holešovicích 23.–25. března 2018. Představí se ekologičtí zemědělci, výrobci biopotravin i obchodníci. Blok přednášek o ekologickém zemědělství se uskuteční v sobotu 24. března od 10:30–13:30 hod. v sále č. 6 a přinese příběhy těch, kteří se vydali ekologickou cestou, i zkušenosti gastroprovozů s vařením z bio surovin.

Sluneční máj s oslavou Dne matek proběhne v Čejkovicích ve dvou termínech – 1. a 8. května 2018. Je připravena zážitková exkurze provoněným skladem s bylinkami a výrobními prostory, kde je k vidění zrození čajového sáčku od výkupu bylinek až po konečné zabalení krabičky a další program.

V pořadí již **3. Den otevřených faremních vrat na Ekofarmě Šťastná koza ve Velkých Abrechticích** se uskuteční 19. května 2018. Návštěvníci se podívají, jak funguje malá rodinná farma. Na dvoře vyroste i farmářské tržiště, kde budou k dispozici výrobky z Moravského Kravařska.

Karlovarské bioslavnosti na Kozodoji jsou celodenní akce určená hlavně pro rodiny s dětmi. Konají se pravidelně v druhé polovině května – letošní, již 11., ročník připadá na sobotu 19. května 2018.

Mezinárodní ekologický festival Týká se to také tebe v Uherském Hradišti upozorňuje veřejnost na filmová díla, která se zásadně vyjadřují k ekologickým stránkám v dnešním světě. Jeho součástí je jedno odpoledne věnované tématu ekologického zemědělství – filmům, prezentacím i ochutnávkám.

Další zajímavé akce v bio světě...

Sledujte kalendář akcí na <http://biospotřebitel.cz/akce> (brzy již na www.lovime.bio)